

άκρη

άκρη κ. **άκρια**, η, ουσ. [<μσν. ἄκρη], η άκρη. **1.** απόμερος τόπος, απόμερο σημείο, απομακρυσμένη περιοχή: «την παρέσυρε σε μια άκρη της πόλης και τη βίασε». **2.** το άτομο που μπορεί να μας εξυπηρετήσει, να μας τελειώσει μια δουλειά νόμιμη ή παράνομη: «είναι άνθρωπος που τακτοποιεί κάθε εκκρεμότητά του, γιατί έχει την άκρη του». **3.** (στη γλώσσα των ναρκωτικών) ο μεσάζων, ο τροφοδότης ναρκωτικών: «γυρίζει σαν τρελός στους δρόμους, γιατί εξαφανίστηκε η άκρη του απ' την πιάτσα και δεν έχει άλλο τρόπο για να γίνει». Υποκορ. **ακρούλα** και **ακρίτσα**, η. (Ακολουθούν 48 φρ.)·

- *άκρη!* (ενν. *κάνε, κάν' τε*), παραμέρισε, παραμερίστε. Συνήθως επαναλαμβανόμενο·

- *άκρη άκρη*, εντελώς άκρη: «μην πας άκρη άκρη, γιατί θα γκρεμοσακιστείς»·

- *άκρη Θεού*, τόπος, τοποθεσία πολύ απομακρυσμένη σε σχέση με κάποιο κέντρο: «έχτισε ένα σπιτάκι άκρη Θεού κι έχει γλιτώσει απ' τις ανεπιθύμητες επισκέψεις»·

- *άκρη ρεεε!* (ενν. *κάνε, κάν' τε*), άνοιξε, ανοίξτε γρήγορα δρόμο να περάσω, παραμέρισε, παραμερίστε γρήγορα, γιατί βιάζομαι πολύ ή γιατί είμαι υπερβολικά φορτωμένος και υπάρχει κίνδυνος να μου πέσουν αυτά που κουβαλώ·

- *απ' άκρη σ' άκρη*, από το ένα ακραίο σημείο στο άλλο, σε όλο το μήκος ή σε όλη την έκταση: «λίγο πριν απ' τις γιορτές, η μητέρα καθάρισε το σπίτι απ' άκρη σ' άκρη». (Λαϊκό τραγούδι: *έρημο το σπίτι κι αδειανό, ρήμαξ' απ' άκρη σ' άκρη· τα παλιά σου γράμματα φιλώ - Χριστίνα μου και πνίγομαι στο δάκρυ*)·

- *αφήνω στην άκρη*, **α.** ακουμπώ, εγκαταλείπω παράμερα κάτι: «άφησε στην άκρη τη σακούλα με τα ψώνια κι έλα λίγο που σε θέλω». **β.** παύω να κάνω ή να χρησιμοποιώ κάτι: «άφησε στην άκρη τις βλακείες κι αποφάσισε ν' ασχοληθεί σοβαρά με τη δουλειά του || άφησε στην άκρη το φτυάρι και πήρε πάλι τον κασμά». **γ.** παραμερίζω, παραβλέπω, παρατώ: «ας αφήσουμε στην άκρη τις διχόνοιες κι ας μονοιάσουμε». Συνών. *αφήνω κατά μέρος / αφήνω στην μπάντα*·

- *βάζω στην άκρη*, **α.** κάνω οικονομίες, αποταμιεύω: «κάθε μήνα βάζω στην άκρη δέκα χιλιάδες δραχμές για ώρα ανάγκης». **β.** (για πρόσωπα) παραγκωνίζω: «ο διευθυντής έβαλε στην άκρη όλους τους παλιούς διοικητικούς υπαλλήλους για να προωθήσει δικούς του». **γ.** (για πράγματα) παύω να χρησιμοποιώ, αχρηστεύω: «έβαλε στην άκρη το κομπιούτερ που είχε κι αγόρασε ένα πιο αναβαθμισμένο». Συνών. *βάζω κατά μέρος / βάζω στην μπάντα*· βλ. και φρ. *πετώ στην άκρη*·

- *βγάζω άκρη*, καταλαβαίνω, κατανοώ μια υπόθεση: «πρέπει να μου μιλήσεις με σαφήνεια για να βγάλω άκρη»· βλ. και φρ. *βρίσκω άκρη*·

- *βγάζω στην άκρη*, ξεδιαλέγω μέρος από ένα σύνολο: «ό,τι σκάρτο πράγμα βλέπετε, θα το βγάζετε στην άκρη». Συνών. *βγάζω κατά μέρος / βγάζω στην μπάντα*·

- *βλέπω με την άκρη του ματιού μου*, βλ. λ. [μάτι](#)·

- *βλέπω φως στην άκρη του τούνελ*, βλ. λ. *φως*·

- *βρίσκω (την) άκρη*, **α.** βρίσκω λύση στο πρόβλημά μου, βρίσκω διέξοδο, βρίσκω τον τρόπο να βγω από τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρίσκομαι: «αν ηρεμήσεις και σκεφτείς λογικά, σίγουρα θα βρεις την άκρη για να ξεμπλέξεις». (Λαϊκό τραγούδι: *και δεν τρέχει τίποτα μην κοιτάς το δάκρυ μου, θα τη βρω την άκρη μου, θα σε ξεχάσω*). **β.** βρίσκω τον τρόπο να συνεννοηθώ ή να συνδιαλλαγώ με κάποιον: «όταν υπάρχει καλή θέληση, πάντα μπορεί κανείς να βρει την άκρη». **γ.** αρχίζω να τακτοποιώ σιγά σιγά ένα χώρο, όπου τα πάντα ήταν ανάκατα, μπερδεμένα: «μόλις πήραν τα βαριά έπιπλα, άρχισα να βρίσκω άκρη στο υπόγειο»·

- *βρίσκω την άκρη της κλωστής*, βρίσκω την αρχή, την αιτία, σε κάποια υπόθεση που με απασχολεί, οπότε μπορώ

να βρω και διέξοδο, να δώσω λύση στο πρόβλημά μου. (Λαϊκό τραγούδι: *αν κάποτε στα βρόχια του πιαστείς κανείς δε θα μπορέσει να σε βγάλει, μονάχος βρες την άκρη της κλωστής κι αν είσαι τυχερός ξεκίνα πάλι*).

- βρίσκω την άκρη του νήματος, βλ. συνηθέστ. *βρίσκω την άκρη της κλωστής*.

- δε βγάζει σε άκρη (κάτι), οδηγεί σε αδιέξοδο: «δε βγάζει σε άκρη το πείσμα που κρατάτε». (Λαϊκό τραγούδι: *θα πάψεις να 'σ' επίμονο κι αγύριστο κεφάλι της ασωτίας το βιολί σε άκρη δε θα βγάλει*).

- δε βγάζω άκρη, **α.** δεν καταλαβαίνω, δεν κατανοώ μια υπόθεση: «με τον τρόπο που μου λες τα πράγματα, δε βγάζω άκρη». **β.** δεν καταλαβαίνω, δεν κατανοώ ένα χειρόγραφο κείμενο, επειδή είναι πολύ κακογραμμένο ή ένα λογοτεχνικό κείμενο, επειδή δεν έχει ειρμό, επειδή είναι μπερδεμένο, ακατανόητο: «μου 'στειλε ένα σημείωμα, αλλά έχει τόσο άσχημα γράμματα, που δε βγάζω άκρη || διαβάζω αυτό το βιβλίο, αλλά δε βγάζω άκρη, γιατί τα 'χει κάνει δω πέρα μέσα ο συγγραφέας κουλουβάχατα».

- δε βγάζω άκρη (με κάποιον), δεν μπορώ να συνεννοηθώ με κάποιον: «μια ώρα μιλάμε και δε βγάζω άκρη μαζί του».

- δε βρίσκω (την) άκρη, (γενικά) είμαι σε αδιέξοδο: «όσο κι αν προσπάθησα να κατανοήσω τον τρόπο με τον οποίο ενήργησε, δε βρήκα άκρη». (Λαϊκό τραγούδι: *έλα γλυκά και φίλησέ με, σβήσε το φως κι αγκάλιασέ με, με γκρίνιες άκρη δε θα βρούμε, σβήσε το φως να κοιμηθούμε // τη μάνα μου θυμόμουνα κι έχυνα μαύρο δάκρυ, στην έρημή μου ξενιτιά ποτέ δε βρήκα άκρη*).

- δεν μπορώ να βρω (την) άκρη, βλ. φρ. *δε βρίσκω (την) άκρη*. (Λαϊκό τραγούδι: *αμφιβάλλω και πονώ κι άκρη δεν μπορώ να βρω*).

- είμαι στην άκρη, **α.** είμαι παραμερισμένος, παραγκωνισμένος: «δεν ξέρω τι κάνουν με την υπόθεσή σου, γιατί εγώ είμαι στην άκρη». **β.** απέχω από κάπου ή από κάτι θεληματικά: «επειδή νομίζω πως η δουλειά είναι ύποπτη, εγώ είμαι στην άκρη».

- έχω στην άκρη, έχω αποταμιευμένα χρήματα: «έχω στην άκρη ένα ποσό για ώρα ανάγκης». Συνών. *έχω κατά μέρος / έχω στην μπάντα*.

- η άλλη άκρη του σύρματος, βλ. λ. *σύρμα*.

- η φιλία έχει δυο άκρες, βλ. λ. *φιλία*.

- κάθομαι στην άκρη, δεν αναμειγνύομαι σε κάποια διένεξη, μένω ουδέτερος παρατηρητής: «όταν βλέπω κάποιους να μαλώνουν, κάθομαι στην άκρη και δεν επεμβαίνω». Συνών. *κάθομαι κατά μέρος / κάθομαι στην μπάντα*.

- κάνε στην άκρη, (απειλητικά, προστακτικά ή συμβουλευτικά) παραμέρισε, υποχώρησε: «κάνε στην άκρη, γιατί θα πλακωθούμε στο ξύλο || μόλις δεις τον άλλον ν' αργιεύει, κάνε στην άκρη». Συνών. *κάνε κατά μέρος / κάνε στην μπάντα*.

- κάνω στην άκρη, **α.** παραμερίζω από ευγένεια ή σεβασμό για να περάσει κάποιος, δίνω το προβάδισμα σε κάποιον: «μόλις φτάσαμε μπροστά στην είσοδο, έκανα στην άκρη για να μπει μέσα πρώτος ο πατέρας μου». **β.** (γενικά) παραμερίζω για να περάσει κάποιος: «μόλις τον είδα έτσι βαρυφορτωμένο, έκανα στην άκρη για να περάσει». Το να κάνει στην άκρη κάποιος για να αφήσει το χώρο να περάσει κάποιος άλλος, είναι κάτι που έχει τις ρίζες του στα βάθη των αιώνων, διότι από πάντα υπήρχαν οι ισχυροί ή οι κατακτητές, που, όταν έρχονταν αντιμέτωποι σε έναν δρόμο με τους ανίσχυρους ή τους υποδουλωμένους ή σε ένα πέρασμα όπου λόγω φυσικής διαμόρφωσης ή αρχιτεκτονικής του μπορούσε να περάσει πρώτα ο ένας και έπειτα ο άλλος, τότε τους υποχρέωναν με το παρουσιαστικό τους και μόνο να παραμερίσουν για να συνεχίσουν αυτοί το δρόμο τους. Αλλά και σήμερα, όταν δυο άτομα έρχονται αντιμέτωπα στο δρόμο, εκείνο που είναι πιο επιβλητικό, αναγκάζει δίχως άλλο το δεύτερο άτομο να παραμερίσει. Πολλές φορές, μπορεί να δημιουργηθεί μια κόντρα για το ποιο θα παραμερίσει για να περάσει το άλλο, και από κάποια απόσταση τα δυο άτομα αρχίζουν να κατευθύνονται πάνω

στην ίδια ευθεία προσπαθώντας με τη σοβαρή ή άγρια έκφραση του προσώπου τους ή με το σταθερό βηματισμό τους να σπάσουν το ηθικό του άλλου και να το αναγκάσουν να παραμερίσει. Δε γνωρίζω περίπτωση τα δυο άτομα να έρθουν αντιμέτωπα και να σταθούν ακίνητα φάτσα με φάτσα, γιατί πάντα την τελευταία στιγμή κάποιος από τα δυο άτομα παραμέριζε. Τις σπάνιες φορές πάντως που κανένα από τα δυο άτομα δεν αποφάσιζε να παραμερίσει, ακολουθούσε δυναμική αναμέτρηση και ο νικητής περνούσε πρώτος. **γ.** δίνω τόπο στην οργή, υποχωρώ: «επειδή ήταν μεθυσμένος και δεν ήξερε τι έλεγε, έκανα στην άκρη για να λήξει το επεισόδιο». **δ.** παραμερίζω λόγω φόβου, εγκαταλείπω: «μόλις αγρίεψε ο άλλος, έκανα στην άκρη, γιατί ήταν πιο δυνατός από μένα». Συνών. *κάνω κατά μέρος / κάνω στην μπάντα*. βλ. και φρ. *τραβιέμαι στην άκρη*.

- *κάνω στην άκρη (κάποιον)*, παραμερίζω κάποιον θεωρώντας τον εμπόδιο των ενεργειών μου ή των φιλοδοξιών μου: «απ' την αρχή της σταδιοδρομίας του κάνει στην άκρη όποιον δεν του υποστηρίζει». Συνών. *κάνω κατά μέρος (κάποιον) / κάνω στην μπάντα (κάποιον)*.

- *κι όπου με βγάλει η άκρη*, έκφραση αδιαφορίας για την έκβαση μιας ενέργειας μου ή για την κατάληξη κάποιας πορείας μου. (Λαϊκό τραγούδι: *θα πάρω πια τα μάτια μου κι όπου με βγάλει η άκρη, θα φύγω και θα με ζητάς, θα κλαις με μαύρο δάκρυ*).

- *κοιτάζω με την άκρη του ματιού μου*, βλ. λ. [μάτι](#).

- *μ' έχουν στην άκρη*, με έχουν παραμερισμένο, παραγκωνισμένο: «δεν ξέρω πως ενεργούν, γιατί μ' έχουν στην άκρη». Συνών. *μ' έχουν κατά μέρος / μ' έχουν στην μπάντα*.

- *μέσες άκρες*, **α.** συνοπτικά, σε χοντρές γραμμές, περίπου: «θέλω να μου πεις μέσες άκρες πώς έγινε η φασαρία». **β.** (για γνώσεις) ανεπαρκώς: «θέλω να μου πεις το μάθημα με κάθε λεπτομέρεια κι όχι μέσες άκρες».

- *να 'μουν από καμιά άκρη!* να μπορούσα να έβλεπα κι εγώ, να ήμουν κι εγώ αυτόπτης μάρτυρας, να ήμουν κι εγώ παρών ιδίως κατά την εξέλιξη κάποιας οδυνηρής στιγμής για κάποιον: «να 'μουν από καμιά άκρη να έβλεπα τα μούτρα που έκανε, όταν του ανακοίνωσε ο διευθυντής την απόλυσή του!». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *α ρε* ή το *ε ρε* και πολλές φορές μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το *κι εγώ*. Συνών. *να 'μουν από καμιά μεριά! / να 'μουν από καμιά μπάντα(!)*.

- *πετώ στην άκρη*, αχρηστεύω: «πέταξα στην άκρη όλα τα παλιά έπιπλα κι αγόρασα καινούρια». Συνών. *πετώ κατά μέρος / πετώ στην μπάντα*.

- *πού να βρεις άκρη!* λέγεται για πολύ μπερδεμένη υπόθεση ή κατάσταση ή για χώρο όπου επικρατεί μεγάλη αταξία: «πού να βρεις άκρη με τους πολιτικούς, αφού μια τα λένε έτσι και μια αλλιώς! || κατέβηκα στο υπόγειο να πάρω ένα σκαλιστήρι, αλλά πού να βρεις άκρη εκεί κάτω!».

- *στην άκρη!* παραμέρισε, παραμερίστε: «στην άκρη μη σας λερώσω!». Συνήθως επαναλαμβανόμενο. Συνών. *στην μπάντα(!)*.

- *στην άκρη της γλώσσας μου το 'χω*, βλ. λ. [γλώσσα](#).

- *στην άκρη του πουθενά*, πάρα πολύ μακριά από κάποιο κέντρο, πολλές φορές ερημική ή απομονωμένα: «κάναμε αναγκαστική προσγείωση και βρεθήκαμε σαν τον Ροβινσώνα Κρούσο στην άκρη του πουθενά».

- *στην άλλη άκρη της γης* ή *στην άκρη της γης*, βλ. φρ. *στην άλλη άκρη του κόσμου*. (Λαϊκό τραγούδι: *ως την άκρια του κόσμου ως την άκρια της γης φτάνει ο πόνος ο δικός μου, που δεν ένιωσε κανείς*).

- *στην άλλη άκρη του κόσμου* ή *στην άκρη του κόσμου*, **α.** πάρα πολύ μακριά από κάποιο κέντρο: «έχτισε ένα σπίτι στην άκρη του κόσμου κι έτσι έχει ήσυχο το κεφάλι του απ' τους ανεπιθύμητους». **β.** στα πέρατα της γης: «εσύ δεν έκανες βήμα απ' την πόλη που γεννήθηκες κι εγώ πήγα στην άλλη άκρη του κόσμου». (Τραγούδι: *θα σε πάρω να φύγουμε ως του κόσμου την άκρη για να πάψει απ' τα μάτια σου να κυλάει ένα δάκρυ*).

- *τα βγάζω άκρη*, βλ. συνηθέστ. *τα βγάζω πέρα*, λ. *πέρα*.

- το τηλέφωνο έχει δυο άκρες, βλ. λ. [τηλέφωνο](#).
- τον βάζω στην άκρη, τον παραγκωνίζω: «απ' τη στιγμή που ο καινούριος διευθυντής τον έβαζε κάθε τόσο στην άκρη, έδωσε κι αυτός την παραίτησή του». Συνών. τον βάζω κατά μέρος / τον βάζω στην μπάντα.
- τον κάνω στην άκρη, τον παραμερίζω βίαια: «του 'δωσα μια σπρωξιά και τον έκανα στην μπάντα». Συνών. τον έκανα στην άκρη / τον έκανα στην μπάντα.
- τον πετώ στην άκρη, τον παραγκωνίζω υποτιμητικά: «οι πολιτικοί του αντίπαλοι, μόλις μπήκαν στην κυβέρνηση, τον πέταξαν στην άκρη». Συνών. τον πετώ κατά μέρος / τον πετώ στην μπάντα.
- τραβιέμαι στην άκρη, **α.** παραμερίζω για να περάσει κάποιος: «μόλις τον είδα έτσι βιαστικό, τραβήχτηκα στην άκρη». **β.** δε συμμετέχω, ιδίως σε κάτι κακό ή ασύμφορο: «απ' τη στιγμή που κατάλαβα πως δεν ήταν τίμια η δουλειά, τραβήχτηκα στην άκρη || κάθε φορά που αντιλαμβάνεται πως δεν πρόκειται να κερδίσει, τραβιέται στην άκρη». Συνών. τραβιέμαι κατά μέρος / τραβιέμαι στην μπάντα. βλ. και φρ. κάνω στην άκρη.
- τραβώ στην άκρη, παραμερίζω κάτι: «τράβηξα στην άκρη την καρέκλα για να μπορούν να περνούν ελεύθερα». Συνών. τραβώ κατά μέρος / τραβώ στην μπάντα. βλ. και φρ. κάνω στην άκρη.
- φτάνω σε μια άκρη, βρίσκω διέξοδο, βρίσκω λύση στο πρόβλημά μου: «είχα πολλά προβλήματα, αλλά απ' τη μέρα που μου 'πεσε το λαχείο, έφτασα σε μια άκρη κι ησύχασα».
- φτάνω στην άκρη, βλ. φρ. βρίσκω την άκρη.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας